

บทที่ 4 บริบทของพื้นที่ศึกษา

งานวิจัย รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเมืองแก ตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสำรวจโดยคณะผู้วิจัย สำหรับบริบทชุมชนแต่ละด้าน ได้ผลดังต่อไปนี้

ด้านกายภาพ

1) ที่ตั้งและอาณาเขต

เมื่อปี พ.ศ.2465 ได้มีชาวบ้านจากอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณริมหนองน้ำชื่อ หนองแก จึงเรียกบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านว่า เมืองแก อยู่ในความปกครองของตำบลปราสาท อำเภอเมืองบุรีรัมย์ ในปี พ.ศ.2500 อำเภอสตึกได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอบ้านเมืองแกจึงอยู่ในความปกครองของตำบลหนองใหญ่ อำเภอสตึก ต่อมาในปี พ.ศ. 2505 ได้แยกออกมาเป็นตำบลเมืองแก ตำบลเมืองแกเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดเล็ก ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2539 มีอาณาเขต มีพื้นที่ประมาณ 73 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 45,625 ไร่ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแก ตั้งอยู่ที่ 81 หมู่ที่ 17 ตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับเทศบาลตำบลศรีสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศใต้ ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแสงและองค์การบริหารส่วน

ตำบลหนองใหญ่ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลสนามชัย อำเภอสตึก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลร่อนทอง อำเภอสตึก

2) เขตการปกครอง

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแกแบ่งเขตการปกครอง เป็น 19 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1	บ้านเมืองแก	หมู่ที่ 11	บ้านนกยูง
หมู่ที่ 2	บ้านยางโลน	หมู่ที่ 12	บ้านหัวช้าง
หมู่ที่ 3	บ้านหนองดุม	หมู่ที่ 13	บ้านหนองปลาแดกน้อย
หมู่ที่ 4	บ้านหนองนกเกรียน	หมู่ที่ 14	บ้านเมืองแกใต้
หมู่ที่ 5	บ้านหนองเชือก	หมู่ที่ 15	บ้านเมืองแกเหนือ
หมู่ที่ 6	บ้านหนองปลาแดก	หมู่ที่ 16	บ้านยางโลนเหนือ
หมู่ที่ 7	บ้านหนองดวน	หมู่ที่ 17	บ้านเมืองแกเดิม

หมู่ที่ 8 บ้านกระท่อม หมู่ที่ 18 บ้านหัวช้างน้อย
หมู่ที่ 9 บ้านโนนกลาง หมู่ที่ 19 บ้านนกระเรียนใหญ่
หมู่ที่ 10 บ้านหนองกรุดพัฒนา

3) ประชากร ศาสนา

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแก มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 11,174 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จำแนกเป็นเพศชาย 5,642 คน จำแนกเป็นเพศหญิง 5,532 คน มีจำนวนครัวเรือน 3,048 ครัวเรือน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ,2559) บุคคลสำคัญ

นายพรศักดิ์ หมื่นเจริญ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแก
นายมีชัย พิลาถ้ำ	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแก
นายวิชิต สุวรรณวงศ์	รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแก
นายประยูร เกศศรีพงษ์ศา	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแก
นายครอง ทะลายรัมย์	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแก
นายสุบิน สุขประเสริฐ	เลขาฯ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแก
นางสุปราณี สังข์พันธ์	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแก
นายสุตใจ อัจฉังษ์	สมาชิกสภา ม.1
นายคำพาน เขิดชู	สมาชิกสภา ม.1

ด้านสิ่งแวดล้อม

2.1 ทรัพยากรธรรมชาติ

การทำนาและไร่นา พื้นที่ส่วนใหญ่ในตำบลเมืองแกเหมาะกับการปลูกข้าว ข้าวที่ปลูกเป็น ข้าวมะลิ 105, ข้าวเหนียว ข้าวเจ้า เป็นการทำนาปี จะอาศัยระบบชลประทานที่เป็นคลองน้ำมีฝายกันเป็นช่วงเพื่อใช้น้ำในฤดูทำนา ส่วนหน้าแล้งไม่นิยมปลูกพืชเนื่องจากน้ำไม่เพียงพอ นอกนั้นมีการปลูกไร่อ้อย ไร่น้ำส้มซ่าหลัง ยุคาลิปตัส ในบางพื้นที่

2.2 ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- การขาดระเบียบวินัยในการทิ้งขยะมูลฝอย
- ขาดสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย
- ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- การขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- การบุกรุกที่สาธารณประโยชน์

ผลการดำเนินงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- รณรงค์ให้ประชาชนรักษาทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะป่าไม้ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า และประโยชน์นานับประการ

- รณรงค์ให้มีการปลูกป่าทดแทนตามโครงการของท่านในหลวง

- สนับสนุนให้ประชาชนหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพในการทำเกษตร เพื่อการบริโภคที่ปลอดภัยจากสารพิษและรักษาคุณภาพของดิน

ผลงานพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

- ทำให้ชุมชนสะอาด เรียบร้อย น่าอยู่อาศัยเป้าหมาย

- ปลูกป่าเสริมตามที่สาธารณะ

- สนับสนุนในการจัดซื้อพันธุ์ไม้ต่าง ๆ

- ปลูกป่าตามที่สาธารณประโยชน์และสองข้างทางถนน

- ประชาชน ตระหนักถึงผลดี ผลเสีย ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ด้านสังคม

3.1 ลักษณะทางสังคม

อาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม,ค้าขาย, เลี้ยงสัตว์ อาชีพเสริมค้าขาย ตัดเย็บเสื้อผ้า รับจ้างทั่วไป

สาธารณูปโภค มีระบบไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์ โทรสาร อำนวยความสะดวกครบถ้วนทุกหมู่บ้าน

การเดินทาง การเดินทางเข้าสู่ตำบลเมืองแก เดินทางจากจังหวัดบุรีรัมย์ ใช้รถประจำทางสายขอนแก่น-สุรินทร์ ร้อยเอ็ด-บุรีรัมย์ มหาสารคาม-บุรีรัมย์ บุรีรัมย์-สตึก ตามทางหลวงหมายเลข 219 แล้วเดินทางต่อไปยังตำบลเมืองแกโดยรถโดยสารประจำหมู่บ้านซึ่งจะจอดรับผู้โดยสารใน บ.ข.ส.สตึก ในช่วงระหว่างเวลา 10.00-12.00 น. ตามเส้นทาง รพช.เป็นถนนลาดยางตลอดสาย

ผลิตภัณฑ์ รองเท้ายาง/รองเท้าโพน

การรวมตัวของประชาชน จำนวนกลุ่มทุกประเภท 32 กลุ่ม คือ

- กองทุนหมู่บ้าน	19	กลุ่ม
- กลุ่มอาชีพ	2	กลุ่ม
- ศูนย์สาธิตการตลาด	22	กลุ่ม
- กลุ่มออมทรัพย์	1	กลุ่ม
- กลุ่มผู้สูงอายุ	1	กลุ่ม

- กลุ่มสตรี 1 กลุ่ม
 - กลุ่มออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ 1 กลุ่ม
 - กลุ่มเยาวชน 1 กลุ่ม
 - กลุ่มธนาคารหมู่บ้าน 8 กลุ่ม
- จุดเด่นของพื้นที่

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแก เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งในอำเภอสตึก ซึ่งมีองค์ปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 12 แห่ง และ เทศบาล 1 แห่ง) ลักษณะเด่นของพื้นที่เป็น พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเกษตร ทั้งการทำไร่ และการทำนา ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองมีความกระตือรือร้น ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีความพร้อมทางด้านการศึกษา โดยมีสถานศึกษา ระดับศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง มี สถานีอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง มีการส่งเสริมทั้งด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น

สังเคราะห์สถานการณ์

สรุปบริบทพื้นที่ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเมืองแก ตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล พบว่า ปัญหาการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเมืองแก ยังไม่มีรูปแบบการบริหารจัดการน้ำอย่างชัดเจน ยังไม่มีรูปแบบการนำแหล่งน้ำธรรมชาติไปให้ถึงคนที่ยังไม่ได้ประโยชน์ ต้องการนำน้ำมาปลูกพืชนอกฤดูกาลทำนาเพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ต้องการบริหารจัดการน้ำโดยใช้พลังงานทางเลือก ดังนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาเพื่อหาแนวทางการการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเมืองแก ตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

โดยทางคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลบริบท และทำการวิเคราะห์ออกมาอยู่ในรูปจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส(SWOT) ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน มีรายละเอียดดำเนินงานวิจัยดังนี้

ตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ที่ออกมาอยู่ในรูปจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส (SWOT) ที่เกี่ยวข้องกับบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

หัวข้อ SWOT	รายละเอียด
การดำเนินการ/ การขับเคลื่อน (จุดแข็ง – S)	- ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง มีจิตอาสาในการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของชุมชน - ชุมชนมีการประชุม ตัดทิมคณะทำงาน กฎกติกา ระเบียบร่วมกัน - มีหน่วยงานสนับสนุนอย่างจริงจัง ได้แก่ อบต.เมืองแก และหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชน
สิ่งที่ขาด (จุดอ่อน – W)	- ขาดองค์ความรู้ใหม่ ๆ การบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน - ขาดการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน
สิ่งที่คาดหวัง (โอกาส – O)	- มีหน่วยงานภาครัฐมีการให้ความรู้การบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ให้กับชุมชน - มีแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อหาแนวการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค มาปรับใช้ในชุมชนเพิ่มขึ้น - ชุมชนมีความสนใจอยากให้มีการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของชุมชน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการนำน้ำมาใช้
ปัญหา/ความต้องการพัฒนา (อุปสรรค – T)	- ต้องการสนับสนุนในการให้ความรู้ และงบประมาณสนับสนุนบางกิจกรรมการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐ - ประชาชนบางส่วนขาดความรู้ในการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของชุมชน